

MEZEY KATALIN

Száz éve, szeptember közepén

Augusztus végi hőségnapok, a közelgő lehülés ígéretével. A Ganz Mávag Kolónia tisztasági fürdőjét néhány hónapja szükségkórházzá alakították, mert nem volt elég kórházi hely a frontról hazatért sebesült vagy spanyolnáthában szenvedő katonák számára.

Korábban takarítónőként dolgozott itt, majd gyors átképzés után ápolónői feladatokat kapott. Heti bérre szerződött, de az egyre elvetemültebb infláció miatt, mire a keresetét kézhez vette, az már szinte semmit sem ért. Tizenöt éves fia, aki a nyári iskolai szünet idején a Népliget kertészetében dolgozott, örömmel állapította meg, hogy az ő napibére több mint a mama heti keresete. Csodálkozott, hogy erre viszont az édesanyja sírva fakadt: mégsem járja, hogy betegek melletti, egész hetes munkájának annyi értéke se legyen, mint amennyit a kamaszfia egy nap alatt gereblyézéssel megkeres!

Legszívesebben felmondott volna, mert amúgy is rettenetesen félt, hogy hazaviszi gyermekeinek a gyilkos nyavalyát, amely két-három nap alatt végzett a szegény, csontra soványodott katonákkal. Alig volt a betegek között, aki le tudta volna küzdeni a magas lázat, a hidegrázást, a torokfájást, a köhögési rohamokat, a tüdőgyulladást. Úgy tartották, hogy aki bekerül a kórházba, annak biztosan vége. És ez így is volt. Mégis egyre több lett a beteg, egyre sűrűbbre kellett állítani az ágyakat, és egyre kevesebb volt az ágynemű, amit a piszkos, szakadt katonaruhákban, váltás fehérnemű vagy pizsama nélkül érkezők ágyaira felhúzhattak volna. A zsúfoltság és a romló ellátás is növelte a veszélyt, nehezítette a helyzetet.

Nagyon szeretett volna megválni az ápolónői munkától, csakhogy a lakásukat a Ganz Mávagtól kapták. Félő volt, hogy ha kilépne, elvesztené a negyedik emeleti szoba-konyhát is, amelyet még férje jogán kapott a gyártól 1914 őszén. Pedig többet kereshetett volna, ha egész napját varrással tölti, mert a háborús években a ruhaneműk ára tízszeresére-húszszorosára nőtt. Egyre többen jöttek hozzá, aki a még az ura által rendbe tett, kézi hajtású varrógépével mindent el tudott készíteni. A lánykori szoknyák, a jó állapotban megőrzött, ünnepi stafirungdarabok új blúzokká, ingekké alakultak, mert a gyermekek a háború éveiben is elnyűtték, kinőtték a ruháikat.

Amikor este a kórházból hazatért, épp csak ettek valamit, aztán a szobában lefektette a kicsiket, ő maga pedig a konyhai lámpa beteg fényénél varrt még néha éjfélig is.

De a hajnal akkor is benéz az ablakon, ha valaki épp csak az előbb hunyta be a szemét. Fel kell kelni, kelteni kell a nagyfiút, hogy időben odaérjen a kertészetbe, a legnagyobb lányt, hogy megbeszélje vele, mit főzön, mit esznek aznap. Na, mit is? Krumplit. Mindennap. Főként sóval, de a féltve őrzött bödönből egy kevés zsírt is kiad neki hozzá. A krumpli a legolcsóbb, a kolónia vezetősége beszerzi a családoknak, tárolni is tudják a pincéjükben. És hogy mit csinálnak egész nap itthon a lányok, amikor mindenki öröme szünetel az iskola. Gyermezkiszivajtól hangos a kolónia kertje, ahogy esős időben a lépcsőházak széles folyosói is. Már nem meri mondani a nagylányának, hogy délben látogassák meg őt. Azelőtt kijött az udvarra, ha a lányok ebédet hoztak neki. Legalább annyi ideig láthatta őket, amíg megette a kenyerét és a főtt krumpliját. De mióta a járvány terjed, rájuk parancsolt, hogy kerüljék el a kórháznak még a környékét is.

Kis keresztet rajzol sorra az öt gyermek homlokára, és sosem csillapodó aggodalommal a szívében munkába indul.

*

Nagy szennyesbattyut cipel a mosoda irányába. Megtántorodik, hogy majdnem elesik. Egy cseppet a falnak dől, próbálja leküzdeni a szédülést, amikor szembejön a főorvos két ápoló kíséretében. Nem is ápolók tulajdonképpen, hanem rakodók, ők cipelik be a szekerekről a már járt sem tudó betegeket, és ők takarítják el a halottakat. Valamilyik kórteremben meghalt valaki – gondolja, de arra már nincs ideje, hogy rájöjjön, ki lehet az, mert hozzálép a főorvos úr, és megfogja a bal csuklóját, amivel a szennyes battyut tartja a vállán. Figyelmes arccal számolja a pulzusát. Délelőtt már tapogatta ő is, mert nagyon gyors volt, de megszámlálni nem tudta, mert nincs órája. A főorvos úr is először csak úgy olvassa, óra nélkül, aztán elengedi a csuklóját, előveszi a mellényzsebéből a zsebóráját, int, hogy tegye le a folyosó kövére a battyut, és nyújtsa a kezét.

– Hidegrázás? – kérdezi.

Bólint.

– ...reggel óta... pedig jól felöltöztem...

Szeptember 15-ike van. Hajnalban már ködfoltos volt a bokrok teteje, és nem lángolt az ég alján a fel-

kelő nap. Minden fénytelen és szürkéskék volt, és már akkor is rázta a hideg. Talán már az éjszaka is, többször felriadt arra, hogy fázik a vékony, nyári takaró alatt. Elő kell venni a dunyhákat, pedig még messze van a tél. A főorvos elengedi az asszony kezét.

– Maga beteg... elkapta ezt a nyavalyát... Hol lakik?... Itt, a kolónián? Hét órakor jöjjön be az irodába. Megméri a lázát. Valószínű, ma nem mehet haza... Még csak az kéne, hogy... itt is elterjedjen a fertőzés. Jól van, jól van... este megbeszéljük.

Nem mehet haza? Neki is egész nap ez járt a fejében. Hogyha a járványt elkapta, mit csinál majd fájrontkor? Nem viheti haza a gyermekeknek. De hol töltsen az éjszakát, ha nem otthon? Itt, a kórházban csak férfibetegek vannak, közöttük nem adhatnak ágyat neki. A főorvos úr biztos tud majd valamit. Szólni akart egy lépcsőházbeli asszonynak, Sárikának, hogy amikor hazamegy, nézzen be a gyermekekhez. Mondja meg nekik, hogy ő kicsit rosszul érzi magát, de kap ágyat itt, a kórházban, kialussza holnapra az egészet, és hazajön. Talán itt maradhat, amíg meggyógyul.

Nem maradhat. Hét órakor az iroda külső bejárata előtt ott áll a lovas kocsí. A nővér megméri a lázát. Nem mondja meg, hogy mennyi. Felírja egy lázlapra, aztán gyorsan lerázza a hőmérőt, és visszat teszi az alkoholos vattával bélelt pohárba.

– Van itt hálóruhája? – kérdezi részvétellel.

– Nincs... csak az utcai ruhám a köpeny alatt, le sem vettem ma, annyira fáztam. Szappan, törülköző és a kenyeresruha – és felemeli a vászontáskát, ami benne a holmiját hordja.

A kenyér és kislefészékben a déli krumpli is benne van még, mert nem tudta megenni, a láztól olyan szűk lett a torka. Reggel óta csak vizet meg teát ivott.

– Jól van, üljön csak vissza. Ha összeesik, én nem tudom felemelni. Ki kell töltenem a kísérlőlapját. Neve?

– Özvegy Mezey Antalnén, született Juhos Mária.

– Szülőhelye és ideje?

– Nádszeg, Pozsony vármegye, 1884. november 15.

– Gyermekek?

– Öt... egy fiú, Ferenc, 15 éves, és négy leánya: Ágnes, Mária, Ilonka és... Katóka. Ő csak hatéves – kicsordultak a könnyei.

– Ha kórházba kerül, ki fog gondoskodni rólok?

– Csak... a Jóisten... A férjem két testvére itt lakik a városban... de régóta nem beszéltünk...

– Lakcíme?

– Kolónia, Delej utca... Nyolcadik lépcsőház, negyedik emelet 29.

Odakint, az ablak előtt a főorvos úr a kocsissal beszél. Mikor bejön, felveszi a lázlapot, megnézi, aztán megkérdezi,

hol van a táskája? A lába mellé ejtette, most felemeli.

– Nem maradhatnék itt? – kérleli halkán a főorvost. – ...ellenék akárhol, csak ne vigyenek el innen...

Kunhegyesi Feró: Elkárhozástól félt szegény Anyám, Tart tőle
– Hogy már régóta nem imádkozám (2018)

– Itt nincs női osztály. Sajnos, nem maradhat...
 – Ellennék egy matracon a kazánház előterében. Ha kialszom magam, holnapra meggyógyulok... Közel lehetnék a gyermekekhez.

– A gyermekek úgysem jöhetnek ide...

– Nem, nem, a Jóisten mentsen meg attól... csak, ha meggyógyulok... innen könnyen hazamegyek...

– Az István Kórház sincs messze, onnan is hazatalál...

– Óh, az István Kórház... Ott halt meg az uram...

– Ott sem hal meg mindenki... Jönnek mindjárt magáért... Isten áldja!

Az a kevés ereje, ami volt még, most kiszállt belőle. Ültében is reszket a lába. Nekidönti a fejét a falnak. Sír.

A nővér idős és nagyon sovány. Ha leesne a székről, bármi csont-bőr ő is, nem tudná felemelni. Nem fogok leesni – gondolja, aztán a gyermekek járnak az eszében, hogy még el sem búcsúzhatott tőlük. Hogy értik meg ezt? Ferkó kis korától olyan anyás, mint minden legidősebb fiú. Ha ő elszomorodik, sírásba kezd a többi is. Megígérte az egyik szomszédasz-

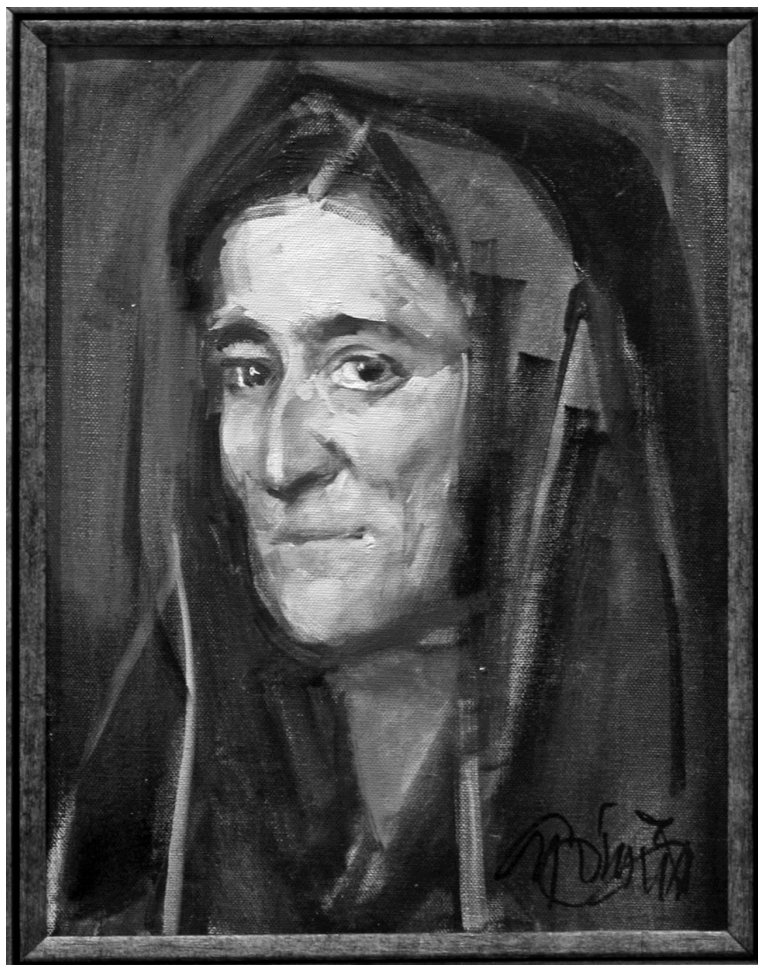
szony, hogy este eljön az ágyneműért, amit megfoltzott neki, és hoz cserébe egy kiló lisztet. Ferkó szokta levinni a Zsuzsi ágyinak a földszintre, akitől rendszeresen veszik a kenyeret. A rokona süti, és hordja be a kolóniára. Csak eszébe jut a fiúnak, hogy levigye a lisztet, különben nem lesz kenyerük.

– Istenem, Istenem, csak minél előbb hazajussak – és megjelenik előtte a kis konyha, ahogy esténként belép az ajtón az ember, a tűzhely, amelybe jókor be kell gyújtani, nemcsak a vacsora miatt, de fel kell rá tenni egy fazékban az esti mosdóvizet is. Ezeket Ferkó mind megcsinálja, tudja, mit és hogyan kell. De vajon eszébe jut-e ma is, amikor hiába várják haza édesanyját?

Maga előtt látja a fiát, ahogy lehajtott fejjel ül az ágy szélén, hogy a kislányok ne vegyék észre a könyveit.

Lüktet a homloka, a magasan fehérülő mennyezetet nézi, aztán lecsukódik a szeme.

A két ápoló felemeli a székről, a nővér aláterít egy lepedőt. Ráemelik, beletakarják, kiviszik és felteszik a lovas kocsira.

Gyémánt László: Hruz Mária (2018)